

lános probléma nincsen megoldva. Az egyetlen üzlet, amely jól megy, a segítőbizottságok. Élelmiszerjegyeket kínálnak nekünk: munkát akarunk.

— Mr. Chairman!...

Tíz kéz emelkedik egyszerre. A parlamenti rendszer nem halt meg.

New York Restaurant Mac Fadden

Itt elfogadják fizetésül az öt centes ebédjegyeket, melyeket a jótékony szervezetek osztogatnak. Jómagam hét centért (körülbelül 25 filléért) ebédelek meg. Leves: egy cent. Hus és főzelék: 4 cent. Édesség: 1 cent. Feketekávé: 1 cent. Az élelem egészséges és elégséges. A vendégek kifogástalanul öltözött férfiak, fejükön puha kalappal állnak és esznek a magas asztalok körül, mert székek az nincsenek.

Szóbaeszkedem szomszédommal, egy soványképi, hosszú fekete hajú olasz fiatalemberrel.

— Kicsoda ön? — kérdi tőlem.

Megmagyarázom neki, hogy ki vagyok.

— Én — feleli, — mozaikműves vagyok... Igen bizony, mesterségem, hogy mozaikokat rakok össze a padozaton, vagy a falakon. Családomban apáról-fiúra öröklődött a mozaikműves mesterség.

— Mióta?

— Időtlén idők óta... Öt, vagy hatszáz éve... Eleivel a régi hazában, Velencében, Ravennában, aztán itt... De most már három éve, hogy egy órai munkát nem találok... Hiszen tetszett látni, milyen a modern építész? Merev, egyenes, sima, semmi dísz nincs rajta... Förtelmes... Nem jut rajta hely a mozaiknak... Valamikor a házak homlokzatát szobrokkal díszítették, márványokkal, virágokkal, akármivel... Most nincsen már művészet... Csak azt nézik, mi a hasznos.

Baloldali szomszédom belevegyül a társalgásba. Angol az illető, az olasznál jóval idősebb ember. Elmondja, hogy szocialista volt és hogy fiatal korában ismerte William Morris-t.

— Mi az ön mestersége?

— Képket-léceket csináltam. Ma már géppel csinálják... Ami 5 dollárt ért, ma 20 centet ér. Vége a mesterségnek.

— Nem lehetne más mesterségre áttérni?

— Hogyne. Próbálok is... De tetszik tudni, ebben az országban az olyan ember, aki negyvenöt éves elmúlt, soha munkát nem talál többé.

Az olasz azokról az emberekről beszél, akik parkokban alusznak és azokról, akik üres telkeken konzervdobozokból és ládákból ácsoltak össze maguknak hajlékot.

— Hoover Citynek, Prosperity Cornernek hívják azokat a deszkavárosokat.

Háborús humor. Kifelé indulunk. A vendég az ajtónál fizet: átadja a jegyét. Keretözöm elvisz magával a munkátalanok klubjába.

— Ma este — mondja, — éppen ülése lesz a szövetségi műhelynek... Önt is érdekelni fogja.

Azzal átnyújt egy prospektust:

Szövetségi Műhely NTH.
Avenue Newyork.

„Kedves Barátunk,

adjuk vissza a munkásnak a szerszámaikat. Egyetlen munkával megkeresett garason különb kenyeret vásárol, mint egy alamizsna-dolláron. Minthogy ezt mi munkátalanok mélyen érezzük, a fenti címen szövetségi műhelyt szerveztünk, amelyben a háztulajdonossal való előzetes megegyezés alapján munkával fizetjük a házbérlőket.

„Vannak asztalosaink, festőink, szerezőink, gépészeink, bádgosaink. Vállalkozunk javítómunkákra és építésre. Segítsen bennünket törekvéseinkben, teremtsen munkaalkalmat. Segítse a fogyasztókhhoz, hogy költeni tudjon.

„Kártársi tisztelettel

„A műhelybizottság.”

(Jövő vasárnapi számunkban folytatjuk.)

Szeretnék valami nagyot

Szeretném az égről lehozni a csillagokat,
A sápadt holdat, az égő napot,
Szeretnék valami nagyot
Te néked adni.

Szeretném az idegen lángokat, a gögös fényt
Alázatos igába hajtani,
Szeretném Te néked adni
Az ismeretlent.

Az ismeretlent, az idegen, távol kincseket,
S nem tudok mást adni, csak egy tűzbélyeges
Bilincsbé vert szívét.

L. Matlekovichné Iby Éva

A RÉGI JÓ PEST

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

I.

A békeidők ujságjait összehasonlítva a maiakkal, azt a megállapítást tehetjük, hogy míg a békeidőkben csak nagy ritkán, elvétve találkoztunk egy-egy cikkel, amely a régebbi időről szól, a legutóbbi esetben találhattunk visszaemlékezéseket a huszharminc, negyven évvel ezelőtti időkre. Ezzel szemben ma lépten nyomon találkoztunk memoárokkal, visszaemlékezésekkel és a közelmúlt adalékaival. De nemcsak, hogy találkoztunk velük mostanában gyakrabban, hanem a visszaemlékezéseknek igen nagy sikerük van és a közönség nagy része, amely még a békeévek emlőin nevelkedett fel, örömmel várja és olvassa a békeidők történeteit.

MIÉRT SIRJUK VISSZA A RÉGI PESTET?

Mi ennek az oka? A felelet igen egyszerű. A békeidőkre való visszaemlékezés ma az emberek narkotikumja. Megfelelnek egy pillanatra a máriól, visszaringatják magukat azokba az időkbe, amikor még jó élet volt, amikor még fiatalok voltak és amikor még másfajta emberek jártak a földet. Meri színt az mondhatnók, hogy ma egészen más embertípus él, mint husz esztendővel ezelőtt. Különösen áll ez Budapesten. Budapest a jó szív, a kedély és a bohémiség városa volt. Szegénység, munkanélküliség, stb. min: minden városban, akkor is volt, kol-dusok akkor is rótták az utcákat, de általában mégis az volt a helyzet, hogy, aki akart dolgozni, az kapott munkát és akinek munkája volt, az a munkájából meg is tudott élni.

Hová tűnt a régi mosolygó arcu Budapest? Hová lettek a kedves, tréfakedvelő, tréfacsináló emberek? Hová lett a kedély, hová lett a jószívűség? Nyomtalanul eltűnt mindez és maradt egy nagy város kedély nélkül, amely fejlődik és amelyik öles léptekkel rohan előre... előre, hogy utólrja a nyugati nagy metropolisokat. Abban a hatalmas rohanásban és életretörtetésben, amely a legutóbbi tíz-tizenöt esztendőben Budapestet jellemzi, elfogyott a kedély, elfogyott a jókedv és a pompázó házakban, ragyogó tiszta, világos utcákon, gyönyörű parkokban sok szép van, amin az idegen szemre gyönyörködhet. Csak egy nincs. Az igazi pesti szív, a valódi pesti lélek. Az nincsen már.

Ezért sirja vissza a pesti ember a régi Budapestet, a régi időköt, a régi embereket, a régi épületeket és a régi utcákat. Ezért van az, hogy a régi pesti embernek fáj, ha egy régi épület lebontanak, még ha ócska, düledező ház is volt. Fáj azért, mert régi, kedves emlékek fűznek hozzá. Ezért fáj a Tabán lebontása, noha nagyon helyes, hogy az ócska, düledező, egészségtelen viskókat eltüntetik a főváros szívéből. Ezért jajdulunk fel, valahányszor egy régi, megszokott utcánév idegen csengésű új nevet vesz fel. Sajnálunk minden, ami régi, mert úgy érezzük, hogy a régi Pest volt az, amely szívünkhöz kötött.

A ZRINYI-UTCA

És ezért fáj az is, hogy rövidesen megszűnik az a fogalom is, amelyet úgy hívnak: „Zrinyi-utca”. Miként a Markó-utca jelenti az ügyészégi fogházat, akként a Zrinyi-utca a rendőrséget jelenti. Mennyi vice és tréfa született a Markó-utcáról és a Zrinyi-utcáról. A pesti argóban népszerű volt és bizony, nagyon nehéz lesz megszokni, hogy a Zrinyi-utca helyett ezen:ul úgy mondjuk: Gróf Vigyázó Ferenc-utca.

A főkapitányság épületét ugyanis átalakítják. A központi ügyeletet, a detektívzobákat, az őrséget és az őrzetes cellákat, amelyek eddig a Zrinyi-utcai épület földszintjén voltak, most áthelyezik az épület másik szárnyába, amely a Béla-utcában, helyesebben most már Gróf Vigyázó Ferenc-utcában van. Ezzel is úgy vagyunk, hogy az átépítés helyességét mindenki elismeri, csak éppen az a fájó, hogy ezzel megszűnik a Zrinyi-utca. Aki az esti órákban a Zrinyi-utcában, a főkapitányság épülete mellett elhaladt, különösen a nyári időkben, olyan látványt látott szemtanúja, amit semmi esetre sem lehet épületesnek nevezni. A

nyitott ablakon keresztül láthatta, hogy a munkában elfáradt rendőrtisztek, detektívek, rendőrök hogyan fekszenek az ágyakon, hogyan vacsoráznak papirzacskókból előkerülő elemőzsiát. Kihallatszott az utcára előállított részeg emberek kurjongatása, dühögő elmebelegek artikulálatlan ordítása. Kellemetlen, kínos látvány volt ez a járókelőknek, de még kellemetlenebb a rendőrség embereinek, akik éjszakánként nem helyezhették kényelembe magukat és mindenképpen feszélyezve voltak a járókelők kíváncsi tekintete miatt. Ezért határozták el, hogy a Zrinyi-utcai utcai helyiségekbe más hivatalokat költöztetnek, a központi ügyeletet és az azzal kapcsolatos szerveket pedig a Gróf Vigyázó Ferenc-utcai oldalon udvari helyiségekben helyezik el.

KÖLTÖZIK A RENDŐRI SAJTÓ- IRODA IS

Az áthelyezéssel együtt új helyiségbe költözik a rendőri sajtóiroda is. Új butorok, új íróasztalok kerülnek az új rendőri sajtóirodába és valószínűleg tüzre dobják azokat az ócska, régi butorokat, amelyek évtizedek óta a rendőri sajtóiroda felszereléséhez tartoztak. Ezek a régi butorok is hiányozni fognak. A háromlábú íróasztalok, háromlábú székek, az ócska fapad, a régi divány, amelyekben már sem rugó, sem lószőr nincsen, a törött tintatartó, amelyben husz esztendeje nem volt tinta, stb.

Pedig ha ezek a butorok beszélni tudnának! A rendőri sajtóiroda, ha szabad a régi közhelyre élni, az a hely, amely pontos szeizmográfja a fővárosi élet lökületének. Oda fut össze minden. Akár társadalmi, akár politikai, akár színházi vagy művészeti esemény van, nem beszélve bűnügyről, gyilkosságról, szerencsétlenségről. Mindnek nyoma, visszhangja van a rendőrségen és így a rendőri sajtóirodában is. Minden esemény, bármily távol is legyen rendőri vonatkozástól, ide kerül. Bármilyen ünnepegy legyen, oda rendőröknek kell kivonulni, hogy a rendet biztosítsák, tehát jelentés kerül a főkapitányságra. Színházi előadásokon ott ül az inspekciós rendőr, látlatok megnyitáskor rendőr őrsi a bejáratot, előkelő külföldiekre detektívek vigyáznak, felvonulásokon rendőrök őrzik az utca biztonságát. Nincs olyan esemény, nincs olyan meglepetés a városban, amiről a rendőrségre ne érkezne jelentés. Még arról is jelentést ír a posztos rendőr, hogy „este nyolc órakor mintegy tizenöt főből álló csoportosulás volt a Barcsay-utca 8. számú ház előtt, lámpionokat gyújtottak és felvonultak a ház első emeletére, hogy az ottlakó X. Y. urat nevenapja alkalmából köszöntsék”.

Ezek a jelentések többé nem futnak be a Zrinyi-utcába. A Gróf Vigyázó Ferenc-utca 5. számú ház földszintjén fogják iktatni és feldolgozni.

510.000 FORINTÉRT VETÉK A FŐKAPITÁNYSÁG ÉPÜLETÉT

Negyvenöt esztendeje volt a főkapitányság központi ügyelete a Zrinyi-utcában. Azelőtt a főkapitányság a Hatvani-utcai (most Kossuth Lajos-utca) egyemeletes Grassalkovich-palotájában székelt. A Grassalkovich-palota helyén a Kossuth Lajos-utca és Városház-utca sarkán áll ma a Dreher-palota. Ehhez a palotához is érdekes visszaemlékezés fűződik. A Grassalkovich-palota lebontása után épült a négyemeletes Dreher-palota. A palota felépülése után néhány esztendővel szélesítették ki a Kossuth Lajos-utcát. Az alig néhány esztendő gyönyörű szép új Dreher-palota két méterrel benyult a tervezett utcaszélességbe. Hogy az új épületet ne kelljen emiatt lerombolni, a mérnökök zseniális tervvel és keresztülvitellel két méterrel levágták az épület utcai frontjából. Ennyivel kisebbek lettek az utcai szobák. Ilyen „házelvágás” sem azelőtt, sem azóta nem volt Budapesten.

Az 1885. évi országos kiállítás után Budapest hirtelen fejlődésnek indult és csakhamar szűk lett a Hatvani-utcai főkapitányság. Hosszas tanácskozás után határozta el a kormány, hogy a rendőrség ré-

szére megvásárolja a Ferenc József-téri Európa-szállodát. Az 1887. évi V. t. c. határozta fel a kormányt, hogy 510.000 forintért megvásárolja a Magyar Jelzálog Hitelbanktól az Európa-szálló épületét. Az Európa-szálló valamikor Pest legszebb és legnagyobb szállodája volt. Itt szállt meg minden nevezetesebb ember, itt voltak a nagy bálók és mulatságok. A görög stílusban épült márványoszlopos előcsarnok és háltermek valamikor látványosság számba mentek. Amikor azonban modernebb szállodák keletkeztek a Griff, Fehér Ló, Vadász-kürt, Angol királyné, lehanyatlott az Európa-szálloda dicsősége, az épületet a tulajdonos eladta a Jelzálog Hitelbanknak, amelytől ezután a kormány megvette a rendőrség céljaira. Az épület átalakítása egy esztendeig tartott és nyolcvanezer forintba került. Az egykori szállodából csak a díszterem maradt meg eredeti formájában. Ma is úgy van. A hatalmas, freskókkal díszített, oszlopos terem azóta is a főkapitányság büntügyi iktatóhivatala.

1888-ban költözött át a rendőrség a Hatvani-utcai Grassalkovich-palotából az átalakított Ferenc József-téri Európa-szállodába.

AZ 1885-IKI KIÁLLÍTÁS ESEMÉNYEI

Az átköltözéskor már nem Thaisz Elek volt Budapest főkapitánya. Thaisz Elek nagy botrányok közepette 1884-ben lemondott. Utána rövid ideig Jekelfalussy vette át a főkapitányi tisztelet és kezébe állított a rendőrség reorganizálásához, majd 1885-ben Török János következett, aki kéréssel a vaskézzel gyomlálta ki a régi korrupció maradványait és megalapította a modern rendőrség alapját.

1885-ben, mint említettük, országos kiállítás volt Budapesten. Az országos kiállítás egyetlen maradványa a közlekedési múzeum, amelyet akkor építettek. (Az Iparcsarnokot 1896-ban a millenárius kiállításra építették.) Nagy nevezetessége volt a kiállításnak egy óriási hordó, amely akkora volt, hogy benne egy kis kávéház elfért. A hordóban reggelizett egyszer Rudolf trónörökös is. Ez a hordó ma is megvan még a budafoki állami pincében. A pincébe úgy került, hogy a kiállítás után a hordót szétbontották, alkatrészenként szállították a budafoki pincébe és a pincében állították össze újra.

Az 1885-i országos kiállítás jelentős mérföldkő Budapest fejlődésének történetében. Nagy bevándorlás indult meg a vidékről. Rövid husz esztendő alatt százezer lakosból 390.000 lett. Budapest rövidesen világvárosi karaktert vett fel. Az országos kiállítás kiemelte a várost a Balkánból és kulturális várossá emelte. Külföldön akkoriban Magyarországot alig ismerték. Parasztszágának tartották, amelyben csikósok, gulyások és betyárok tanyáznak és amelynek egyetlen nevezetessége a paprika. Az országos kiállítás után egyszerre megindult a fejlődés.

A fejlődésben politikai motívumok is közrejátszottak. A sérelmi politikát folytató függetlenségi párt, amely elvből ellenzett minden osztrák és német szövetséget, Franciaország felé orientálódott. Ugron Gábor és a körje csoportosuló függetlenségi képviselők francia politikusokkal barátkoztak és az ő meghívására érkeztek 1885-ben a kiállítás megtekintésére francia képviselők és újságírók nagyobb csoportja. A csoport vezetője Lesseps, a nagy francia mérnök volt, a Panama-csatorna híres tervezője. Velük volt Mme Adam, a Revue des Mondes, a legelőkelőbb francia revü szerkesztőnője, továbbá Pichon, a nemrég elhunyt egykori francia külügyminiszter. A franciák nagy elragadtatással beszéltek Budapestről és Magyarországról és a Revue des Mondesban hatalmas cikkek számoltak be a magyarországi utazásról. Magyarországot kezdtek megismerni a külföldön. A fővárosban liktető kereskedelmi és ipari élet indult meg és lassanként megkezdődött a lázas készülődés az 1896-i millenárius kiállításra, amelyen a sokáig nem ismert és félreismert Magyarország megmutatta, ezeréves becsületességét, szorgalmas és kitartó munkájának eredményeit.

**Minden
dohánytőzsdében**

kapható az
UJSÁG

**LEVELEZŐ-
LAPJA**

ELŐRE